

مسجد؛ خاستگاه و پشتیبان بیداری اسلامی

خاستگاه بیداری اسلامی قطعاً مساجد بوده است اما نکته ای که اهمیتش از این هم بالاتر است این است که تمام انقلاب هایی که در سایه بیداری اسلامی شروع شده است، به مسجد و نماز جماعت هم ختم می شود.

خبرگزاری مهر - خاستگاه بیداری اسلامی قطعاً مساجد بوده است اما نکته ای که اهمیتش از این هم بالاتر است این است که تمام انقلاب هایی که در سایه بیداری اسلامی شروع شده است، به مسجد و نماز جماعت هم ختم می شود.
1. نماز جماعت؛ اولین تشکل اجتماعی اسلام

اولین حکم شرعی که از سوی خداوند بر پیامبر و مسلمین تشریع گردید، نماز بود و اولین نماز تاریخ اسلام با حضور سه نفر در روز دوم بعثت، به جماعت برگزار شد. به این ترتیب پیامبر(ص) و امیرالمؤمنین(ع) و حضرت خدیجه(س)، نخستین تشکل اجتماعی اسلام را حول محور عبودیت و نماز، شکل دادند.

اینکه اولین بروز و ظهور عملی اسلام، نماز جماعت قرار داده شده است حکایت از اهتمام فوق العاده اسلام به اتحاد و یکپارچگی و انسجام مسلمین برای اقامه کلمه توحید و نفی تمام مظاهر کفر و شرک و نفاق حکایت می کند؛ زیرا نماز جماعت هم شامل اقرار همگانی به توحید است و با شرط قصد قربت در آن اخلاص در توحید محقق می شود، هم نفی و مبارزه عملی با کفر و شرک است و با صیغه متکلم مع الغیر در «یا ایها النبی و یا ایها المسلمین...» این حقیقت متجلی می شود و هم نفی نفاق است چرا که مهم ترین ریشه و روش منافق، دوری از اجتماع اهل ایمان و برهم زدن وحدت و انسجام است که التزام به جماعت در پنج وقت نماز این روحیه را در هم می شکند.

اصل تشریع نمازهای یومیه به جماعت بوده و نماز فرادی، رخصت است لذا برخی فرقه های اسلام حنبله جماعت را در نمازهای یومیه واجب می دانند و سایر فرقه ها، مستحب مؤکد. از پیامبر اکرم(ص) نقل شده است که فرمودند: «وَمَنْ سَمِعَ التَّادَاءَ فَارْعَا صَاحِبًا فَلَمْ يُجِبْ فَلَا صَلَاةَ لَهُ»

2- اسلام تنها دین اجتماعی

علامه طباطبایی در تفسیر المیزان می نویسد: «وَلَمْ يَكُنْ يَكْفِ بِفَرْقَةِ الْفِرَقَةِ أَنَّهَا دِينِيَّةٌ...»؛ شک نیست که اسلام تنها دینی است که اساس آئین خود را خیلی صریح و روشن بر پایه اجتماع قرار داده و در هیچ شأنی از شئون خود نسبت به اجتماع بی اعتنا نبوده است و تمام احکام و مقررات را در یک قالب اجتماعی بیان داشته و تا آنجا که ممکن بوده است روح اجتماع را در جمیع احکام و مقررات خود تنفیذ نموده است.»

وی می افزاید: «وَلَمْ يَكُنْ يَكْفِ بِفَرْقَةِ الْفِرَقَةِ أَنَّهَا دِينِيَّةٌ...» ما می بینیم که شارع مقدس مثلاً در موضوع جهاد آن اندازه از اجتماع را لازم انسته که دشمن از پا در آید و نیروی اسلام غالب و پیروز شود و همچنین در باب روزه و حج می بینیم که این دو حکم را بر هر مستطیعی که دارای عذر نیست واجب فرموده و بدیهی است که با این ترتیب لازم است که تمام کسانی که واجد شرایط هستند همه با هم روز و حج را انجام داده و وظایف خود را در عید فطر و قربان با انجام نمازی که در این دو عید تشریع شده است، خاتمه دهند ولی در عوض هفته ای یکبار در هر چهار فرسخ تشکیل یک جماعت واحدی را بنام نماز جمعه واجب فرموده است....»

علامه طباطبایی تأکید می کند: «وَلَمْ يَكُنْ يَكْفِ بِفَرْقَةِ الْفِرَقَةِ أَنَّهَا دِينِيَّةٌ...» چیزی که هست آنکه سنت اسلامی بر این قرار گرفته که نمازهای یومیه نیز تا آنجا که میسر است به جماعت اقامه شود و از طرفی به موجب اخبار وارده، بر مردم لازم است که اقامه سنت کرده و به آن بی اعتنا نباشند و رسول خدا در باره جمعیتی که حضور در جماعت را ترک کرده بودند، چنین فرمود: «وَلَمْ يَكُنْ يَكْفِ بِفَرْقَةِ الْفِرَقَةِ أَنَّهَا دِينِيَّةٌ...»؛ نزدیک است درباره مردمی که نماز جماعت مسجد را ترک کرده اند چنین دستور دهم که هیزم جمع نموده و به در خانه آنها بریزند و سپس خانه را بر آنها آتش زنند....»

3- آثار اجتماعی و جهانی نماز جماعت و مسجد

فضل بن شاذان از امام رضا(ع) از فلسفه نماز جماعت سؤال می کند، حضرت در جواب ابتدا از آثار جهانی، سپس آثار اجتماعی و در آخر از آثار فردی آن سخن گفتند: «وَلَمْ يَكُنْ يَكْفِ بِفَرْقَةِ الْفِرَقَةِ أَنَّهَا دِينِيَّةٌ...»؛ لئلا يكون الإخلاص والتوحيد والإسلام والعبادة لله إلا ظاهراً مكشوفاً مشهوداً لأن في إظهاره حجة على أهل المشرق والمغرب لله عز وجل و ليكون المنافق والمستخف مؤدياً لما أقر به يظهر الإسلام المراقبة و ليكون شهادت الناس بالاسلام من بعضهم لبعض جائزة ممكنة مع ما فيه من المساعدة على البر والتقوى والرجوع عن كثير من معاصي الله عز وجل»

امام فرمودند: «#171 برای اینکه اخلاص و توحید و اسلام و بندگی خدا ظاهر و آشکار گردد و از طریق حجت خداوند عزوجل بر اهل شرق و غرب تمام شود و نیز جریانات منافق داخلی و همچنین مسلمانان سهل انگار و ضعیف الایمانی که نماز و احکام شرعی را سبک می شمارند با برپایی نمازهای جماعت، تکلیف و موضعشان مشخص شود و دیگر اینگونه نباشد که عده ای ادعای اسلامیت کنند ولی در عمل، تعبدی به شعائر و مقدسات و فرائض دینی نداشته باشند و برای مردم امکانی به دست آید که بتوانند به اسلامیت همدیگر با ملاک و معیار نماز جماعت - گواهی دهند و با این همه در نماز جماعت زمینه ای برای کارهای نیک و تعاون بر امور بر و تقوی و همکاری در مسایل رفاهی و خیرات و ... وجود دارد و نیروی بازدارنده ای در برابر بسیاری از معاصی.»

با توجه به روایت جامع فوق می توان آثار نماز جماعت را در بعد اجتماع و امت اسلامی این گونه برشمرد:

3-1. اتمام حجت بر شرق و غرب

نماز جماعت و حضور پرشور در مساجد به تبلیغ و اظهار دین اسلام کمک می کند. دین اسلامی که عصاره اش نفی بندگی غیر خدا در پناه بندگی خالص برای خداست. این اظهار اسلام و توحید و عبودیت در منظر جهانیان باعث می شود تا رایحه خوش توحید، از مسیر اتحاد مؤمنین به مشام خوبان و بدان عالم برسد. آنها با استشمام این رایحه روح افزا با امیدی مضاعف در برابر هرآنچه آن ها را از نعمت حریت حقیقی محروم و به رقیت و ذلت کشانده است قد علم کنند.

یک روز لات و هبل و عزی ها نماد بردگی و رقیت بودند که به برکت نماز مسلمین از کنار کعبه تا طائف و یثرب، بالاخره به دست آزادشدگان توحید، درهم شکسته شدند و امروز جرثومه های این مذلت حاکمان وابسته به آمریکا و سردمداران کشورهای غربی و در رأس همه شیطان بزرگ است که در مقابل چشم جهان، بت ابرقدرتی شان در حال خرد شدن است. این جوشش انقلابی که در جوامع اسلامی در قالب بیداری اسلامی و در سایر ممالک در پوشش جنبش های اعتراضی همگانی رخ نموده است، از آثار جماعت و مسجد مسلمانانی است که در تمام شرایط این سنگر استراتژیک را رها نکردند و اینک نقش الهام بخشی نماز جمعه و جماعت خود را به نظاره نشسته اند. تازه این از نتایج سحر است، باش تا صبح دولتش بدمد.

3-2. یک سره شدن کار نفاق

امام رضا(ع) یکی از فوائد التزام به نماز جماعت را تمیز و جدایی راه اسلام ناب از اسلام منافقین و به تعبیر امام راحل(ره)، اسلام آمریکایی می داند. وقتی شعار مسلمان اتحاد و اجتماع حول نماز جماعت و مسجد شد و از آنجا که نماز بدون نفی همه قدرتهای غیر الهی اصلاً نماز نیست، دیگر مفری برای منافق وجود نخواهد داشت که بتواند در ظاهر ادعای اسلام کند و در باطن با کفر و شرک، هم پیاله شود.

شاخص مؤمن حقیقی التزام به مسجد و جماعت است و هر کس غیر از این رفتار کند، چه منافق باشد و چه کاهل و کوچک شمارنده ی احکام شریعت، خواه ناخواه موضعش برای اهل ایمان روشن می گردد و بین مؤمنین و آن دو گروه منافقین و مستحقین به جماعت و مسجد مرز روشنی کشیده خواهد شد تا کسی نتواند از تظاهر به اسلام برای خود کلاه بپوشد. کار باید به جایی برسد که تنها معیار و ملاک برای شهادت دادن به مسلمانی یک فرد، حضور او در مسجد و جماعت باشد وگرنه یا منافق است یا مسلمان ضعیف و شناسنامه ای!

3-3. نماز جماعت، زمینه همدردی و پشتیبانی از امت اسلام

حضور منظم و مستمر در مسجد و نماز جماعت باعث می شود مسلمانان از طریق سخنرانی ها و سایر روشهای اطلاع رسانی، از اوضاع و احوال سایر برادران و خواهران ایمانی خود، در محله، شهر، کشور و جهان به سرعت آگاهی یابند و علاوه بر آن به دلیل تأثیر جمع در برانگیخته شدن احساسات پاک اسلامی و انسانی برای رفع نیاز و کمک به مسلمانان گرفتار، بسیج شوند.

این کارکرد نماز جماعت را حداقل ما در 4 دهه گذشته به خوبی لمس کرده ایم. ابتدا در پیوستگی با انقلابیون سایر محلات و شهرهای ایران در دوران مبارزه با رژیم ستمشاهی، سپس در سازماندهی نیروهای مردمی برای مقابله با گروهک ها و فرقه های ضد انقلاب، بار دیگر در تهیج و بسیج نیروی مردمی برای دفاع از مرزهای میهن اسلامی و پشتیبانی از رزمندگان در دوران جنگ، در مواقع متعدد در تحریک عواطف و جذب کمک های مردم برای آسیب دیدگان حوادث طبیعی و غیرطبیعی در داخل و خارج کشور، زلزله منجیل و رودبار، زلزله بم، سیل پاکستان و ... نمونه های این تأثیر جماعت و مسجد است و در اوج آن امروز نقش جماعت و مسجد را در

مخبره به روز اخبار بیداری اسلامی به تمام بدنه امت اسلامی و برانگیختن غیرت دینی در حمایت های مادی و معنوی گسترده از این موج اسلامی، شاهد هستیم.

3-4. دفع فتنه ها و نهی از منکر

براساس فرمایش امام رضا(ع) یکی از برکات تجمع و اتحاد مسلمین در مسجد و با محوریت نماز جماعت، انتقال نگرانی ها از بروز مشکلات و فتنه ها و شیوع برخی منکرات و معاصی در جامعه اعم از جامعه کوچک محله تا جهان اسلام است. مؤمنین با رد و بدل کردن دلواپسی ها و اخبار نگران کننده خود درباره منکرات و معاصی در حال رواج، به چاره جویی و اقدامات دفاعی و اصلاحی می پردازند. این اتفاق و اتحاد قطعاً مصداق امر به معروف و نهی از منکر خواهد بود و مورد تأییدات الهی، لذا تجربه نشان داده است که هرگاه اهل مسجد و جماعت و جمعه بر روی انحراف و فتنه ای دست گذاشته اند، آن را از ریشه کنده اند و هرگاه غفلت کرده اند، از دیگران هم کاری برنیآمده است.

4. مسجد؛ مبدأ و منتهای بیداری اسلامی

امروزه دیگر سخن از بیداری اسلامی برای هیچ کس در دنیای سخن از آرزوها و خیالات نیست. کوردل ترین دشمنان هم اعتراف می کنند که سرمایه انقلاب ها و خیزش های جدید در کشورهای عربی فقط الله اکبر و نماز و مسجد است. اگرچه در داخل برخی طلحه و زبیرها سعی دارند هم صدا با صهیونیسم ها، این حرکت را بی ارتباط به اسلام و انقلاب اسلامی جلوه دهند ولی عرض خود می برند و زحمتی هم برای ما ندارند.

به هر حال خاستگاه و زایشگاه بیداری اسلامی قطعاً مساجد بوده است اما نکته ای که اهمیتش از این هم بالاتر است این است که تمام انقلاب هایی که در سایه بیداری اسلامی شروع شده است، به مسجد و نماز جماعت هم ختم می شود. در مصر، اولین رئیس جمهور واقعی مردمی به جای ادای تشریفات به یادگار مانده از دوران حسنی نامبارک، به مسجد می رود و اولین حضور رسمی خود را در نماز جماعت اعلام می نماید. در لیبی و تونس و ... هم وضعیت همین است. به عبارتی انقلابیون به خوبی فهمیده اند که همان چیزی که رمز پیروزی بر فراعنه جدید است، رمز بقای انقلاب و عزت هم هست.

5. منابعی برای مطالعه بیشتر:

* مسجد نهاد عبادت و ستاد ولایت ؛ فصل 6 و 12 و 16:

* فروغ مسجد، ج 7، فصل 3، مقاله 4

* فروغ مسجد، ج 6، بخش دوم، تمام مقالات

* فروغ مسجد، ج 3، بخش 2، ص 199

* فروغ مسجد، ج 5، صص 411-458